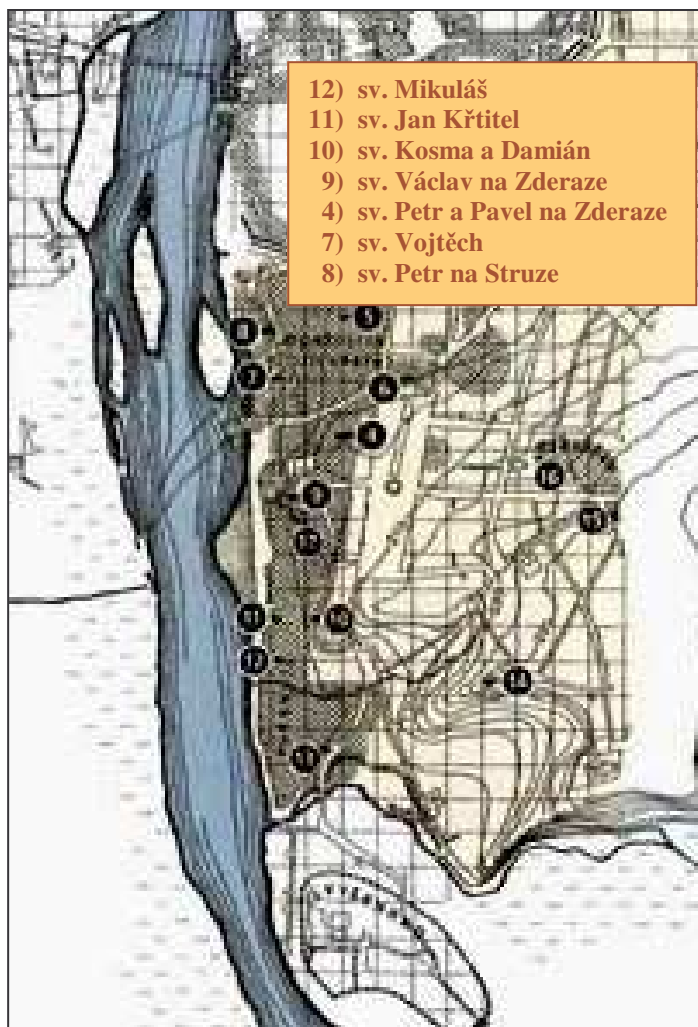

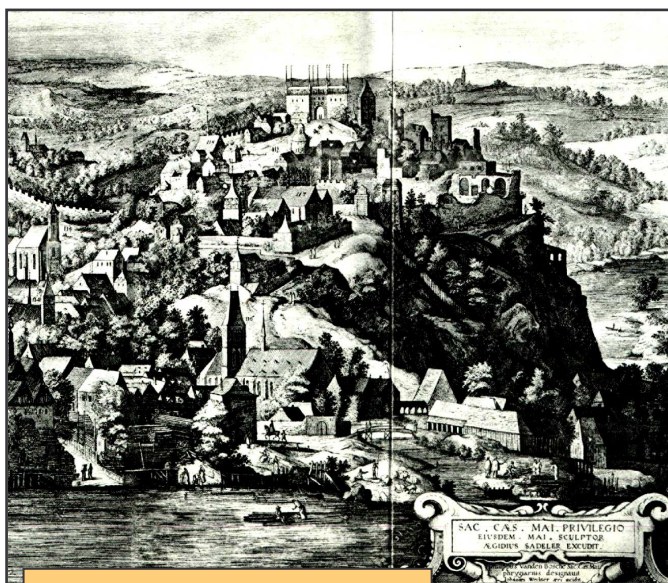
Pro rozvoj území **Podskalí a Zderazu** mělo význam přesídlení českých knížat na **Vyšehrad** a vznik **Vyšehradské kapituly**.

Nastal intenzivní rozvoj Podskalí, kde se nacházel větší počet dnes již zaniklých kostelů jako **sv. Jan Křtítel**, **sv. Mikuláš**, **sv. Vojtěch**, **kaple sv. Michala**, také raně středověké stavby na místě dnešních **Nejsvětější Trojice** a **Kosmy a Damiána**, u něhož byl vybudován i farní dvorec. Jeho budovy se staly prvním emauzským klášterním sídlem, jak dokazuje renesanční nápis na trámu, přečtený na konci 18. století, který říkal, že tam, kde je v klášteře kapitulní síň, býval původně ovčín. Archeologický výzkum doložil pod východním křídlem klauzury emauzského klášteře zbytek budovy. Kostely v jednotlivých osadách byly zřejmě původně vlastnické, byly součástí velmožských dvorců. Veřejná cesta, „**via publica**“ vycházela z Vyšehradu přes Botič kolem Podskalí a vedla přes **kostel sv. Václava na Zderaze** a dále prostorem osady kolem kostela **sv. Petra na Struze** a **kostela sv. Vojtěcha** až k nejstaršímu přechodu přes Vltavu. Pro spoj i obchod celého

pražského pravobřeží měl zásadní význam **brod**, vedoucí z dnešní Kaprovy ulice na Klárov a pravděpodobně i **dřevěný most**, existující snad již v 10. století, doložený ve století 12, v 13. století pak nahrazený **kamennou** stavbou **Juditina mostu**.

Později založený **Emauzský klášter** byl vybudován na teritoriu vyšehradské kapituly s domácí tradicí slovanské bohoslužby, podle níž kdysi na Vyšehradě pobývali **sv. Metoděj Solunský** a **sv. Prokop**. Pod Vyšehradem měl také svůj kostel **sv. Vojtěch**, kterému se přičítalo autorství hymnu „**Hospodine, pomyluj ny.**“ Už v dobách Břetislavových, i o něco dříve, zpívali předkové tuto slavnostní duchovní píseň, vlastně naši nestarší státní hymnu, vroucí náboženskou prosbu o mír a pozemský blahobyt.

Vyšehrad 17. století mědirytina.

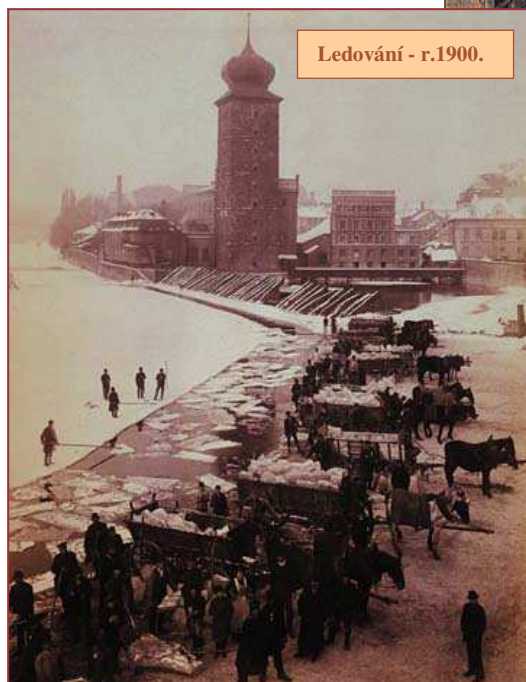
Na území Zderazu se nalézaly **Šítkovské mlýny a Vodárenská věž.**

Mlýny na tomto pobřeží jsou připomínané již r.1178 jako majetek kapituly vyšehradské. V 15. století byl majitelem jednoho z mlýnů v těchto místech **Jan Šítka** K Šítkovskému mlýnu a dalším mlýnům u řeky, jímž se též říkalo **Hořejší - Lodecké** vedla již zaniklá Šítkovská ulice. Mlýny v tomto místě jsou připomínány

k roku 1419 a první vodárna k.r.1495.

Současná Šítkovská věž pochází z r.1588 a byla nazývána **Novoměstskou, Zderazskou, Šítkovskou.** Věž byla zničena ohněm v roce 1501 a znovu postavena r.1588. Měla pro město veliký význam, dodávala vodu do dvanácti

Ledování - r.1900.

pivovarů, dvou klášterů a do 130 obecních, soukromých stánek. Původně dubový rošt, který je podpírán dubovými jehlami, chrání dodnes věž i přes její půlmetrovou odchylku od osy. Stavbu vedl novoměstský měšťan Karel Mělnický, o němž bylo známo, že se podílel na jiných stavbách, na příklad opravoval kostel sv. Václava na Zderaze. Stavba trvala tři roky a on vedl stavbu jako čestnou funkci. Věž byla r. 1648 poškozena švédskou dělostřelbou a později při opravách získala dnešní charakteristickou bání. Po rekonstrukci v r.1883 byla vodárna ještě v činnosti, voda byla rozváděna dřevěným potrubím do kašen Nového města. Je pravděpodobné, že Praha měla již před vznikem této věže stálý vodovodní systém. V r.1926 získal

věž výtvarný spolek Mánes.

Latinský nápis na věži popisuje obléhání Švédů:

Na den sv. Václava - starožitnosti mé sláva - od Švejdů z dvou velkých kusův - sto devadesát štusův - trpět jsem musela - a již jsem klesat počala.

V 15. století podle Tomkových „Starých letopisů českých“ za bojů mezi posádkou vyšehradskou a Pražany r. 1420 „na sv. Trojici pálení sú kostelové v Podskalí a mnohé domy“.

Je pravděpodobné, že kostely byly rekonstruovány, ale domy již ne. Na obraze Prahy ze Schedelovy kroniky je dobře vidět v popředí vlevo **kostel sv. Vojtěcha**, vpravo od něho **kostel sv. Trojice** s Podskalím, za nimi v druhém plánu mohutná hmota **kláštera Na Slovanech** a vlevo od něho **kostelík sv. Kosmy a Damiána**, ve skupině **sv. Jan**. V pozadí na Břežské skále je **králův Hrádek** s věží, postavený Václavem IV. A vedle něho k východu **kostel sv. Václava**. Celé území pod Emauzy až ke kostelu vpředu je na tomto realisticky podaném obraze málo zastavěné, téměř prázdné.

Výřez ze Schedelovy kroniky.

A něco navíc ze starých Pražských legend a pověstí od **Popelky Biliánové**:

Vilém Lorenc: Pokus o doplnění panoramatu ze Schedelovy kroniky

Loupežníci na „Bělohradě“

pověst popsanou v „Podivuhodných příbězích ze staré Prahy.“

V Myslíkově ulici stával starodávný dům s hostincem a říkalo se tu „na Bělohradě“, ten byl proslulý zejména svým – „Bakusem.“ Daleko široko v Praze nebyl nikde „Bakus“ tak veselý a šprýmovný jako na „Bělohradě“. Za starých časů netrval však nikdy déle než do půlnoci. Tu kdyby byla bývala zábava sebe bláznivější, jak udeřila dvanáctá půlnoční a ohlásila se Popeleční středa – přestalo všechno veselí jakoby uťal a hospoda se naráz vyprázdnila. V půlnoci na Popeleční středu přicházeli Černí loupežníci. Předtím všechno v hospodě bylo ve ztřeštěném chechtotu a divokém veselí, a najednou všechno umlklo a za minutku ozývaly se tu výkřiky hrůzy a zděšení. Černí loupežníci přišli a nikdo jich neviděl, ale účastníci cítili jejich přítomnost: ten letěl přes celou šenkovnu mrštěn rukou neviditelnou, ten se hroutil k zemi stražen, ten byl škrcen, jiný vyhozen, a všichni shromáždění hrůzou byli zbaveni smyslů. Jakmile se trochu vzpamatovali, prchali všichni odtud překotem a za minutku hospoda byla prázdná. Nikdo nic neviděl – jen stará jedna babička viděla, kterák přišlo sedm Černých loupežníků, všichni v širokých pláštích a kloboucích do čela vtisknutých a pod klobouky svítily jim dva uhlíky místo očí, černé vousy se jim ježily, jinak to byly umrlčí lebky. – Pěkné zjevy v reji masopustním – to prý byli loupežníci, kteří tu na „Bělohradě“ měli „Právo“.

Za starých časů, dokud prý v těchto místech býval prales, byla tu hospoda, do které tito loupežníci lákali pocestné, tu je obírali a házeli je do blizounké Vltavy, když už měli těch zabitých plné sklepy - až konečně všichni loupežníci klidně „po lidsku“ zemřeli. „Po lidsku“ – totiž smrtí přirozenou. Loupežník patří na šibenici, aby aspoň zčásti smyl hříchy své. Milí loupežníci neměli v hrobě pokoje, vycházeli z hrobů a bloudili za noci v okolí, zjevovali se na břehu Vltavy, chodili v jisté dni na „Bělohrad“, kde nejvíc zločinů spáchali. Když tam měli přijít, kočky a psi zalezli, ani myšky nebylo spatřiti. Loupežníci sedli kolem stolu – kde se vzal tu se vzal – někdo jim posluhoval, pili ze starodávných korbělů a byli smutní. Čekali na svého vysvoboditele, jenž měl všem hlavy stíti, aby alespoň zčásti smířili vinu svou. A tak loupežníci stále a stále chodili na „Bělohrad“ až jim ho zbořili. Ten padl dříve než ostatní domy, aby udělal místo nebožce koňce. A tenkrát ve zbořenině jistý mlynářský naposled viděl obcházet sedm Černých loupežníků, a byli shrbeni lítostí. Ted' chudáci staří hříšníci asi sotva se dočkají vysvobození. Přes místo zbořeného „Bělohradu“, a to zrovna přes šenkovnu, jezdí ted' elektrika. „Bělohrad“, byl starodávný „dvorec“, stavěný jako tvrz a celek čtverec o zakulacených rozích. Okna obytných místností vedla na veliký dvůr, teprve později nepravidelně proražená na ulici. Za „Bělohradem“ byly ještě tři nebo čtyři takové dvorce jako tvrze. Nejbliž bylo „U Kolandů“, dále Roubalovic, jejichž usedlost sahala až k vodě. Naproti „Bělohradu“ stojí dům „U Bubeníčků“; když kopali základy pro tento dům, a to základy hezky hluboké, přišli tam dělníci na dubové pařezy velkých rozměrů, které byly už skorem zkamenělé.

Tomu je již asi hezky dávno, co v těchto místech byl prales. Mohutné kořeny od těchto pařezů, jakož i pařezy samy, koupil si jistý bednář a nádoby z nich vyrobené jistě přečkají pokolení. Tyto zkamenělé pařezy věkovitých dubů jsou neklamným svědkem, že starý les v těchto místech býval. A proto, že již od nestarších dob tato místa byla obydlena, sluší s dobrou věrou pokládat, že les byl tu záhy vykácen. Vždyť i mlýny v těchto místech záhy jsou uváděny v majetek kláštera zderazského, jenž odtud vzdálen jest pouze přes jednu ulici Na Zderaze. Kostel na Zderaze založil prý dle pověsti sám Bořivoj I. a sv. Metoděj chrámek ten prý posvětil. R. 1115 kostel tento v zápisech se již najisto připomíná a dvacetčtyři léta před tím tedy r. 1091., pochován prý v něm byl český pán Zderaz, který měl svůj Hrádek

před Prahou. A ten se jmenoval dle Václava Hájka Hašek. Že nejprvnější křesťanské svatyně stavěny byly nejčastěji na místech, kde kvetla pohanská modloslužba, jest obecně známo, a není tudíž s podivem, byl-li kostelík i zde založen. Přítomnost mohutných dubů ukazovala by v těchto místech na starý slovanský svatoháj, v němž nesměl nikdo ničeho se dotknout, ani stromů kácet, ani dříví sbírat. I vypadal takový svatoháj jako prales – a stará by byla představa o něm v těchto místech. Ostatně břeh Vltavy od Vyšehradu až po Prahu lemován je nepřetržitým řetězem dokladů staré kultury ještě z dob předkřesťanských a zdejší místo jistě vynikalo vzácným půvabem krajinným. A tak – bůhví jak hluboko má kořínky v zapomenutých dějinách zbořený „Bělohrad“ se svými loupežníky a pralesy.

A přikryla to všechno doba neproniknutelným pláštěm zapomnění a potomci stojí zde a chodí po staletých hrobech nám dnes již naprosto neznámého života starých předků našich.

